

REFERENCES

1. Mazuryk, D. V. (2009). *Derzhavnyy standart z Ukrayinskoyi movy dlya inozemtsiv yak zasib unifikatsiyi navchalnykh vymoh i rezultativ*. [National standard of Ukrainian for foreigners as mean of standardization of educational requirements and results]. Lviv.
2. Nikolaev, S. Yu. (2003). *Zahalnoyevropeyski Rekomendatsiyi z movnoyi osvity: vuvchennya, vykladannya, otsinyuvannya*. [Pan-European Recommendations for Language Education: Study, Teaching, Assessment]. Kyiv.
3. Passov, E. I. (1989). *Osnovy kommunykativnoy metodiki obucheniya inoyazychnomu obshcheniyu*. [Fundamentals of communicative methods of teaching foreign language communication]. Moscow.
4. Shcherba, L. V. (2002). *Prepodavaniye inostrannykh yazykov. Obshchiye voprosy metodiki*. [Teaching foreign languages. General questions of the methodology.]. Moscow.
5. Kryuchkova, L. S. (2009). *Prakticheskaya metodika obucheniya russkomu yazyku kak inostrannomu*. [Practical methods of teaching Russian as a foreign language]. Moscow.
6. Vovk, O. I. (2008). *Formuvannya anhlomovnoyi hramatychnoyi kompetentsiyi u maybutnikh uchyteliv v umovakh intensyvnogo navchannya*. [Formation of English grammar competence in future teachers in the conditions of intensive training]. Kyiv.
7. Matsyuk, Z. L. (2007). *Linhvistychni osnovy metodyky vykladannya hramatyky ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi. Teoriya i praktyka vykladannya ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi*. [Linguistic bases of methods of teaching Ukrainian grammar as a foreign language. Theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language].
8. Trostinska, O. M., Kopylova, O. V. (2018). *Hramatychnyy aspekt u navchanni Ukrayinskoyi movy*

yak inozemnoyi. Vykladannya mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity. [Grammatical aspect in teaching Ukrainian as a foreign language. Language teaching in higher education institutions]. Kharkiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛПАТОВА Марина Валентинівна – викладач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету.

Наукові інтереси: проблеми методики навчання української мови як іноземної.

БАБИЧ Тетяна Валеріївна кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету.

Наукові інтереси: семантика мови художнього тексту.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LIPATOVA Marina Valentinivna – Lecturer of the Department of the History, Archaeology, Information and Archival Affair of the Central Ukrainian National Technical University.

Circle of scientific interests: problems of methodology of teaching Ukrainian as a foreign language.

BABICH Tetyana Valeriivna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of the History, Archaeology, Information and Archival Affair of the Central Ukrainian National Technical University.

Circle of scientific interests: semantics, semantic transformations of words semantic transformations of words.

Стаття надійшла до редакції 03.09.2020 р.

УДК 792.071.2.027:784]:005.336.2
DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-189-189-192

ЛИМАРЕНКО Валерій Ігорович – аспірант кафедри музикознавства та музичної освіти Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4691-1267>
e-mail: valeriy8099417959@gmail.com

МЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО КЕРІВНИКА ВОКАЛЬНОГО АНСАМБЛЮ: КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Відповідно до сучасної парадигми освіти у вищих мистецьких освітніх закладах постає проблема конкурентоздатності фахівців у європейському освітньому просторі. Тенденції розвитку технологій зумовлюють зростання їх ролі у розвитку людства. Тому необхідно модернізувати інформаційно-

освітнє та наукове середовище освітнього закладу та привести його у відповідність до сучасного рівня розвитку науки, технологій і виробництва. Одним із ключових напрямів є саме формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю.

Варто зазначити, що визначення компетентності як властивості і особливої якості особистості з'явилося у відносно

недавні часи. Дедалі більше публікацій в науковій і діловій літературі розглядають компетентність як системотворчу особистісну якість будь-якого фахівця. Найчастіше поняття «компетентність» пов'язується з певною областю діяльності. Іншими словами, компетентність слід трактувати як певні сформовані навички особистості, які проявляються в своєчасній і якісно виконаній роботі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Педагогічна наука має певні досягнення у вивченні проблем компетентісного підходу. Цю проблему розглядали у своїх працях І. Бех, Л. Берестова, Г. Беліцька, Л. Масол, О. Овчарук, О. Олексюк, І. Родигіна, О. Савченко, Н. Хомський, Л. Хоружа, С. Шишова, О. Щолокова. У той же час зі зміною вимог сучасного суспільства до професійних якостей майбутнього спеціаліста актуальним є питання переходу професійної мистецької галузі на нову концепцію освіти, яка базується на компетентісному підході. Вже проведені дослідження з методики формування виконавської майстерності майбутніх артистів ансамблів (Д. Бабіч) та методики роботи з вокальними та інструментальними ансамблями у вищих педагогічних навчальних закладах (Т. Пляченко), теоретико-культурологічні аспекти камерного ансамблю

Мета статті – розкриття сутності понять «методична компетентність», «вокальний ансамбль», «майбутній керівник вокального ансамблю» та їх вплив на формування майбутнього керівника вокального ансамблю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш близькі між собою поняття «готовність» і «компетентність», які ми відповідно розрізняємо. Якщо готовність є характеристикою потенційного стану, який дозволяє фахівцю увійти до професійної спільноти і професійно розвиватися, то компетентність виявляється лише в реальній діяльності, втілюючись із «внутрішнього» у «зовнішнє».

В. Козирева, Н. Радіонова і А. Тряпцін у своїх дослідженнях дійшли висновків:

1. Компетентність має діяльнісний характер узагальнених вмінь, що поєднуються з предметними вміннями і навичками в конкретних галузях;

2. Компетентність проявляє себе в умінні здійснювати вибір на основі адекватного самооцінювання в конкретній ситуації.

Вітчизняні науковці визначають компетентність як здатність застосовувати теоретичні знання та вміння у практичній діяльності вміння використовувати особистий педагогічний досвід, знання про специфіку діяльності і виконувати певні трудові функції.

Професійна компетентність сучасного фахівця – це складне багатоконпонентне поняття, що трактується у психолого-педагогічній літературі як сукупність знань, умінь і навичок, що визначають результативність праці; єдність теоретичної та практичної підготовки студентів; поєднання знань із професійно значущими особистісними якостями; система знань та вмінь педагога, що виявляється при вирішенні на практиці професійно-педагогічних завдань; система знань та вмінь, на основі яких формується творчий потенціал учителя та будується його діяльність.

Методичну компетентність науковці визначають по-різному. Спільним є розуміння, що методична компетентність це інтегративна сукупність знань вмінь і навичок, що характеризують особистість та опосередковують професійних досвід фахівця. Ми погоджуємося з висновками О. Лебедевої [4] що методична компетентність – це знання в галузі дидактики, методики навчання предмету, уміння логічно, обґрунтовано конструювати освітній процес для конкретної дидактичної ситуації з урахуванням психологічних механізмів засвоєння. Наголошує на багаторівневості формування методичної компетентності Т. Сясіна і виділяє чотири рівні розвитку: інтуїтивний, нормативний, активний і креативний. І. Гребеньов підкреслює, що методична компетентність вчителя – це знатність сконструювати ефективний освітній процес для широкого кола педагогічних ситуацій в контексті навчальної дисципліни. Також автор зазначає факт формування методичної компетентності на знаннях і вміннях в області науково-теоретичної і психолого-педагогічної компетентності.

У нашому дослідженні ми спираємось на результати досліджень Л. Теряєвої, яка після аналізу визначення поняття методичної компетентності великої кількості дослідників (О. Олексюк, О. Щолокова, О. Мартинюк, Н. Цюлюпи, О. Ігна, Н. Соловова, Т. Сясіна, Ж. Фрицко та ін.) дійшла висновку, що методична компетентність – це інтегральна здатність особистості володіти методичними знаннями, вміннями контролювати і

аналізувати освітній процес, оцінювати якість знань для досягнення мети, шукати нові шляхи та ефективні методи навчання, впевнено впроваджувати сучасні інноваційні методи і технології в освітній процес.

Предмет нашого дослідження передбачає аналіз сутності і структури методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю.

Сьогодні проблема виконавської підготовки вокаліста є однією з актуальних в музичній педагогіці України, адже спів – самий мобільний різновид виконавства. Традиційна система вокально-виконавської підготовки студентів мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних закладів потребує реалізації такого методологічного підходу, який би міг забезпечити інтеграцію мистецьких знань у систему фахової підготовки студентів і був би спрямований на відшліфування їхніх умінь виконавської майстерності та на оволодіння ними практичними знаннями, вміннями та навичками.

Сутність «вокальної підготовки» вивчається багатьма науковцями. Як цілісну систему зі складним динамічним утворенням розуміє вокальну підготовку Г. Стасько. На думку Ю. Юцевича, успішна вокальна підготовка досягається після виконання завдань: знати природу та механізми звукоутворення, закономірності формування співацького голосу, практично керувати процесом співу, розуміти сутність різних фонаційних явищ, вміти створити художньо-музичний образ тощо [5]. Аналіз навчальних планів, починаючи з 1991 року показав, що на опанування дисципліни «Вокальний клас» («Постановка голосу») в підготовці вчителя музики, поступово збільшувалася кількість аудиторних годин.

Ансамбль (*фр.* Ensemble – разом) в музиці має кілька значень. У музичному виконавстві цей термін означає будь-яке спільне виконання музичного твору. Тому такі сполучення, як тріо, квартет, квінтет та інші, називають ансамблями. У спільному музичному виконавстві є поняття ансамблевого виконання. Це мистецтво спирається на вміння виконавця розміряти свою художню індивідуальність відповідно до індивідуальності партнерів, що забезпечує злагодженість і гармонійність виконання в цілому.

Відповідно, вокальний ансамбль – це ансамбль, який багатоголосно виконує вокальні або вокально-хорові твори. Кожен ансамбль має керівника, який безпосередньо

керує ансамблем в процесі розучування творів, підготовки до концертно-конкурсних виступів та самих виступів.

Відповідно до сучасних вимог, майбутній керівник вокального ансамблю після завершення підготовки має:

- знати теоретичний матеріал (фахові вимоги до керівника вокального ансамблю та специфіку його професійної діяльності; види, типи, ознаки, функції вокального ансамблю; принципи організації та діяльності вокального ансамблю; репертуар вокального ансамблю; робота з ансамблевими партитурами);

- володіти методикою роботи з вокальним ансамблем (методи формування навичок ансамблевого співу в процесі роботи над вокальними вправами та ансамблевими творами; методи репетиційної роботи та сценічної діяльності вокального ансамблю);

- демонструвати рівень готовності до практичної роботи з вокальним ансамблем в процесі роботи над творами для вокального ансамблю.

Оскільки вокальний ансамбль є цілісним утворенням, то він складається з компонентів. Компонентами ансамблю є:

- виконавці (кількість яких обмежена – від двох до десяти);

- музичний твір, що виконується;

- необхідний для виконання інструментарій.

Ансамбль може включати в себе такі складові як спів, декламацію, гру на музичному інструменті, хореографію, жест, рух. Усі ці компоненти виявляються в сумісній дії, бо тільки за таких умов можна створити музичний образ, сформувати зміст вокально-інструментальної композиції. Ансамблевий колектив може складатися з кількох груп – вокальної, хореографічної та інструментальної, які органічно поєднуються між собою. Специфічного, якісного виконання в такому колективі можна досягти, мобілізувавши усіх членів колективу на художню колективну творчість, бо кожний учасник тут стає і виконавцем, і творцем одночасно.

Отже, вокальний ансамбль – це художнє утворення, що вирізняється узгодженістю, злагодженістю, гармонії цілого і частини, об'єднання частин у цілісне і виникнення на цій основі нової якості [11].

В освітньо-професійній програмі 025.00.02 «Сольний спів» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зазначені програмні, загальні та фахові компетентності. Метою програми є підготувати

компетентного конкурентоспроможного артиста ансамблю, викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, здатного до концертно-виконавської та вокально-педагогічної діяльності. Надати вищу вокальну освіту з можливістю викладання у початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах.

Вокально-методична компетентність визначається як володіння методикою постановки голосу, методами розвитку вокальної техніки, культури співу, творчого потенціалу співака. Знання принципів класифікації співацьких голосів та вміння правильно визначити тип голосу співака. Спроможність проєктувати вокально-педагогічний репертуар для різних типів співацьких голосів (дитячих, дорослих). Володіння методикою роботи над вокальними вправами, вокалізами, вокальними творами різної форми, жанру, стилю. Здатність застосовувати набуті знання і навички в процесі викладання сольного співу у початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах.

Висновки та перспективи подальшого розвитку напрямку. Формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю – це динамічний процес, який базується на теоретико-практичних знаннях, вміннях і навичках. Оволодіння методичною компетентністю надасть майбутнім керівникам вокальних ансамблів необхідні знання, уміння і навички для успішної підготовки і керівництва вокальним ансамблем.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів / А. М. Алексюк. К. : Либідь, 1998. 560 с.
2. Браже Т. Г. Развитие творческого потенциала учителя / Т. Г. Браже // Советская педагогика. 1989. № 8. С. 89–94.
3. Кузьмина Н. В. Методы исследования педагогической деятельности / Н. В. Кузьмина. Л., 1970. 114 с.
4. Лебедева О. В. Развитие методической компетентности учителя как средство повышения эффективности учебного процесса в общеобразовательной школе: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Новгород, 2007. 24 с.

5. Лоцман Р. О. Особливості вокальної підготовки майбутніх вчителів музики в різних співацьких манерах [Електронний ресурс] : [стаття] / Р. О. Лоцман. Електрон. дані. 2015. Формат файлів: PDF / Adobe Acrobat. С. 69 71. URL : <http://www.enpuiр.npu.edu.ua/bitstream/123456789/4753/1/Lotsman.pdf> Назва з екрана.

REFERENCES

1. Aleksyuk, A. M. (1998). *Pedagogika vy'sshoyi osvity` Ukrayiny` : Istoriya. Teoriya.* [Pedagogika vy'sshoyi osvity` Ukrayiny` : Istoriya. Theory]. Kiev.
2. Brazhe, T. G. (1989). *Razvy`ty`e tvorcheskogo potency`ala uchy`telya.* [Development of creative potential of the teacher].
3. Kuz`my`na, N. V. (1970). *Metodi y`ssledovany`ya pedagogy`cheskoj deyatel`nosti.* [Methods of research of pedagogy of Czech activity]. Leningrad.
4. Lebedeva, O. V. (2007). *Razvy`ty`e metody`cheskoj kompetentnosti` uchy`telya kak sredstvo povisheny`ya efekty`vnosti` uchebnogo processa v obshheobrazovatel`noj shkole.* [Razvy`ty`e metody`cheskoj kompetentnosti` uchy`telya kak sredstvo povisheny`ya efekty`vnosti` uchebnogo processa v obshheobrazovatel`noj shkole]. Novgorod.
5. Loczman, R. O. (2015). *Osobly`vosti vokal`noyi pidgotovky` majbutnix vchy`teliv muzy`ky` v rizny`x spivacz`ky`x manerax.* [Special features of the vocals and training of the maybut to the musicians in the sacrificial manner]. Kiev.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛИМАРЕНКО Валерій Ігорович – аспірант кафедри музикознавства та музичної освіти Київський університет імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: підготовка майбутнього керівника вокального ансамблю, ед'ютейнмент, «хмарні технології».

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LYMARENKO Valeriy Ihorovych – PhD Student of the Department of Musicology and Music Education, Borys Grinchenko Kyiv University.

Circle of scientific interests: training of the future leader of the vocal ensemble, editing, «cloud technologies».

Стаття надійшла до редакції 01.09.2020 р.